

OBSAH

A: Všeobecná část

1 Základní pojmy a definice v neonatologii, perinatální medicína – I. Borek	19
1.1 Nejfrekventovanější statistické ukazatele	20
1.2 Základní pojmy v neonatologii	21
2 Klasifikace novorozence, anatomické a fyziologické zvláštnosti zralého a nezralého novorozence – J. Fendrychová	23
2.1 Klasifikace novorozence, stanovení gestačního věku	23
2.1.1 Hodnocení somatické zralosti	23
2.1.2 Hodnocení neuromuskulární zralosti	25
2.1.3 Klasifikace dle délky těhotenství	26
2.1.4 Klasifikace dle vztahu porodní hmotnosti ke gestačnímu věku	26
2.1.5 Klasifikace dle zralosti	26
2.2 Možné problémy novorozenců s ohledem na jejich klasifikaci	27
2.2.1 Fyziologický novorozeneck	27
2.2.2 Nedonošený novorozeneck	28
2.2.3 Přenášený novorozeneck	30
2.2.4 Hypotrofický novorozeneck	30
2.2.5 Hypertrofický novorozeneck	31
2.2.6 Rizikový novorozeneck	32
2.2.7 Patologický novorozeneck	32
2.3 Anatomické a fyziologické zvláštnosti zralého a nezralého novorozence	32
3 Kardiopulmonální přestavba, poporodní adaptace novorozence – J. Fendrychová	37
3.1 Kardiopulmonální přestavba	37
3.2 Observace poporodní adaptace sestrou	38
3.2.1 Stav vědomí	38
3.2.2 Činnost srdce	40
3.2.3 Dýchání	41
3.2.4 Barva kůže a sliznic	41
3.2.5 Tělesná teplota	42

3.2.6	Močení	42
3.2.7	Otoky	43
3.2.8	Smolka.....	43
3.2.9	Sání a polykání.....	43
3.2.10	Zvracení, blinkání.....	43
3.2.11	Hlasové projevy	44
3.2.12	Spontánní a provokovaná hybnost končetin	44
3.2.13	Kožní projevy.....	44
4	První ošetření novorozence na porodním sále – J. Fendrychová	46
4.1	Zajištění teplotního prostředí.....	46
4.2	Toaleta dýchacích cest.....	47
4.3	Přerušení pupečníku.....	48
4.4	Zvážení, změření a identifikace novorozence	49
4.5	Prevence konjunktivitidy.....	50
4.6	Prevence krvácivé nemoci novorozenců.....	51
4.7	Přiložení dítěte k matce, bonding.....	51
5	Fyzikální vyšetření novorozence, první vyšetření novorozence po porodu – L. Kantor	56
5.1	Úvod	56
5.2	Anamnéza	57
5.3	Vyšetření	58
5.3.1	Podmínky vyšetření.....	58
5.3.2	Obecné postupy	58
5.3.3	Celkové zhodnocení pohledem.....	58
5.3.4	Vitální známky	59
5.3.5	Vyšetření částí těla	60
5.3.6	Závěr vyšetření	64
5.4	Skóre dle Apgarové.....	64
6	Neurologické vyšetření novorozence – M. Vacuška	66
6.1	Vývoj nervového systému.....	66
6.2	Neurologické vyšetření novorozence	66
6.2.1	Anamnestické údaje	67
6.2.2	Vlastní neurologické vyšetření.....	67
6.3	Přehled nejdůležitějších vývojových reflexů s vyznačenou fyziologickou přítomností (výbavností)	69
6.4	Projevy fyziologického novorozence	70
6.5	Příznaky postižení nervového systému	72
6.6	Nejčastější neurologické novorozenecké syndromy	72

7 Perinatální asfyxie a resuscitace novorozence	
– D. Matušková	74
7.1 Dlouhodobé následky vyvolané hypoxií plodu a novorozence	74
7.2 Co je to asfyxie novorozence?	75
7.2.1 Patogeneze hypoxie	76
7.2.2 Klinický obraz asfyxie	76
7.3 Resuscitace novorozence	77
7.3.1 Příprava k resuscitaci	77
7.3.2 Hodnocení hypoxie novorozence	77
7.3.3 Postup při resuscitaci novorozence	78
7.3.4 Speciální situace	80
8 Zajištění vhodného prostředí a komfortu novorozence	
– J. Fendrychová	81
8.1 Vliv prostředí	81
8.1.1 Hluk	81
8.1.2 Světlo	82
8.2 Manipulace s dítětem	83
8.3 Kinestetika v péči o novorozence (kinesthetic infant handling)	84
8.4 Zajištění vhodné polohy dítěte	86
8.4.1 Poloha na bříše	86
8.4.2 Poloha na zádech	87
8.4.3 Poloha na boku	88
8.5 Zajištění komfortu novorozence	88
9 Termoneutralita a termoregulace – J. Fendrychová	92
9.1 Produkce tepla	92
9.2 Ztráty tepla	93
9.3 Teplotní stres	96
9.3.1 Přehřátí	96
9.3.2 Podchlazení	96
9.4 Zajištění termoneutrálního prostředí v inkubátoru	97
9.4.1 Teplota v inkubátoru	99
9.4.2 Vlhkost v inkubátoru	100
9.4.3 Kyslík v inkubátoru	101
9.4.4 Nevýhody inkubátoru	101
9.4.5 Zásady používání inkubátoru	101
9.5 Ošetřování dítěte na otevřeném vyhřívaném lůžku	102
9.5.1 Nevýhody otevřeného vyhřívaného lůžka	104
9.5.2 Zásady používání otevřeného vyhřívaného lůžka	104

9.6	Přemístění dítěte do postýlky	105
10	Hygienická péče o novorozence – J. Fendrychová.....	106
10.1	První koupel	106
10.2	Hodnocení kůže novorozence.....	107
10.3	Běžná koupel	108
10.4	Péče o pupeční pahýl	109
10.5	Dezinfekční prostředky	110
10.6	Použití adheziv (lepících prostředků)	110
10.7	Použití emoliencí (zmékčujících a zvlhčujících prostředků)	111
11	Porodní traumatizmus – H. Páralová.....	114
11.1	Kraniální poranění	114
11.1.1	Poranění měkkých tkání a lebečních kostí.....	114
11.1.2	Intrakraniální krvácení.....	115
11.2	Poranění periferních nervů	116
11.2.1	Poranění lícního nervu (nervus facialis)	116
11.2.2	Poranění pažní pleteně (plexus brachialis).....	116
11.3	Poranění vnitřních orgánů	117
11.3.1	Ruptura jater	117
11.3.2	Ruptura sleziny	117
11.3.3	Krvácení do nadledvin	117
11.4	Poranění kostí.....	118
11.4.1	Klíční kost (clavícula).....	118
11.4.2	Kost pažní (humerus).....	118
11.4.3	Kost stehenní (femur).....	118
11.5	Jiná poranění.....	118
12	Genetika v neonatologii – R. Gaillyová	120
12.1	Lékařská genetika – interdisciplinární obor moderní medicíny	120
12.2	Genetické poradenství	120
12.3	Reprodukční genetika.....	122
12.4	Primární genetická prevence	123
12.5	Sekundární genetická prevence	124
12.6	Genetická onemocnění	124
12.6.1	Vrozené chromozomové aberace	125
12.6.2	Monogenně podmíněná onemocnění	130
12.6.3	Multifaktoriálně dědičná onemocnění.....	132
12.7	Indikace ke genetickému vyšetření novorozence	133

12.8	Klinicko-genetické vyšetření	133
12.9	Anamnéza, genealogické vyšetření.....	134
12.10	Spolupráce genetiků, porodníků, neonatologů	134
12.11	Terminologie, zkratky	136
13	Screeningová vyšetření v neonatologii – J. Fendrychová.....	137
13.1	Celoplošný screening	137
13.1.1	Kongenitální hypotyreóza (CH)	140
13.1.2	Kongenitální adrenální hyperplazie (CAH)	140
13.1.3	Fenylketonúrie/hyperfenylalaninémie (PKU/HPE).....	140
13.1.4	Cystická fibróza (CF)	140
13.1.5	Vyšetření dysplázie kyčelních kloubů	141
13.1.6	Screening kongenitální katarakty	142
13.1.7	Screening vrozených vad ledvin a močových cest	142
13.2	Selektivní screening.....	142
13.2.1	Sonografický screening mozku	142
13.2.2	Screeningové vyšetření sluchu.....	142
13.2.3	Screening retinopatie nedonošených (ROP)	143
14	Řízená hypotermie novorozence – L. Kantor.....	145
14.1	Indikace k řízené hypotermii	145
14.2	Provedení řízené hypotermie	146
15	Výživa novorozenců – B. Kantorová	148
15.1	Přirozená výživa kojením	148
15.1.1	Vlastnosti mateřského mléka.....	148
15.1.2	Složení mateřského mléka	148
15.1.3	Výhody kojení	151
15.1.4	Technika a hlavní zásady kojení.....	151
15.1.5	Polohy při kojení.....	152
15.1.6	Kojení v mimořádných situacích.....	152
15.1.7	Dostatečně kojené dítě.....	157
15.1.8	Onemocnění matky a dítěte jako kontraindikace kojení.....	157
15.1.9	Léky jako kontraindikace kojení	158
15.1.10	Odstříkávání mateřského mléka	158
15.1.11	Péče o odstříkané mateřské mléko	162
15.1.12	Krmení dítěte odstříkaným mlékem.....	163
15.1.13	Alternativní metody krmení novorozence.....	163
15.1.14	Udržení laktace.....	165
15.2	Parenterální výživa	165

15.2.1	Indikace pro parenterální výživu	166
15.2.2	Cíl parenterální výživy	166
15.2.3	Skladba parenterální výživy	166
15.2.4	Způsoby aplikace parenterální výživy	169
15.2.5	Příprava infúzních roztoků	170
15.2.6	Péče o novorozence na parenterální výživě	171
15.3	Enterální výživa dětí na JIRPN	171
15.3.1	Zahájení enterální výživy	171
15.3.2	Přerušení enterální výživy	172
15.3.3	Doplňky k mléčné výživě u dětí s hmotností pod 1 500 gramů	172
15.3.4	Speciální umělé formule	173
15.3.5	Způsoby krmení dítěte	173
15.3.6	Sledování zbytků mléka v žaludku	174
15.3.7	Přechod z krmení gastrickou sondou na krmení perorální u dětí pod 1 500 gramů	174
15.3.8	Monitorování adekvátní výživy	175
16	Transport novorozence – M. Janková	176
16.1	Rozdělení třístupňové péče	176
16.2	Organizace transportu	176
16.3	Proces transportu	177
17	Podpora rodičů – J. Fendrychová	181
17.1	Péče zaměřená na rodinu	181
17.2	Jednotlivé složky podpory rodičů	181
17.2.1	Pečující skupina	182
17.2.2	Přijímající skupina	182
17.2.3	Prostředí JIRPN	182
17.3	Jak podpořit rodiče v péči o jejich dítě	183
17.3.1	Podpora rodičů ještě před porodem	183
17.3.2	Podpora rodičů v průběhu návštěv dítěte na JIPN	183
17.3.3	Podpora rodičů při propuštění dítěte	185
17.3.4	Podpora rodiny umírajícího dítěte	185
17.3.5	Základní principy podpory rodičů	185
18	Hodnocení a tišení bolesti – J. Fendrychová	187
18.1	Projevy bolesti u novorozeneců	188
18.1.1	Změny fyziologických funkcí	188
18.1.2	Hormonální a metabolické změny	188
18.1.3	Změny tělesné aktivity	189

18.1.4	Změny výrazu tváře (mimiky)	189
18.1.5	Změny hlasových projevů.....	189
18.1.6	Změny související s extrémní a dlouhotrvající bolestí	190
18.2	Hodnocení bolesti sestrou.....	191
18.2.1	Kdy bolest hodnotit	191
18.2.2	Systémy hodnotící bolest	192
18.2.3	Použití systémů v praxi	194
18.3	Tišení a léčba bolesti.....	197
19	Umírání na novorozeneckých JIP – <i>L. Elstnerová</i>	201
19.1	Kontakt s rodiči	201
19.2	Umírání novorozence.....	202
19.3	Postup při úmrtí	202
19.3.1	Dokumentace	202
19.3.2	Péče o mrtvé tělo.....	203
19.3.3	Pozůstalost.....	205
19.4	Pohřeb	206
20	Etika a neonatologie – <i>L. Kantor</i>	208

B: Orgánové a systémové poruchy

21	Plicní patologie novorozence – <i>I. Borek</i>	217
21.1.	Vybrané poruchy dýchání a patologické stavby plic	217
21.1.1	Přechodná tachypnoe novorozence (PTN)	217
21.1.2	Syndrom respirační tísně novorozence (RDS)	218
21.1.3	Aspirace mekonia	220
21.1.4	Pneumonie	221
21.1.5	Perzistující plicní hypertenze novorozence (PPHN) neboli syndrom perzistující fetální cirkulace (PFC).....	223
21.1.6	Plicní krvácení.....	224
21.1.7	Brániční kýla (diafragmatická hernie)	225
21.1.8	Air leaks (extraalveolární vzduch) distenční terapie.....	227
21.1.9	Neonatální apnoe.....	232
22	Kardiologická problematika – <i>J. Navrátil</i>.....	234
22.1	Příčiny vzniku vrozených srdečních vad	234
22.1.1	Fetální období	235
22.1.2	Změny krevního oběhu v perinatálním období	237

22.2	Rozdělení srdečních vad	237
22.3	Klinická diagnostika srdečních vad pro sestry	240
22.3.1	Dýchání dítěte	240
22.3.2	Periferní prokvení	241
22.3.3	Periferní pulzace	241
22.3.4	Srdeční frekvence	241
22.3.5	Bilance tekutin, diuréza	242
22.3.6	Pulzní oximetrie	242
22.3.7	RTG srdce	242
22.3.8	EKG	243
22.3.9	Poruchy srdečního rytmu - dysrhythmie	244
22.4	Léky používané v kardiologii	246
22.5	Odlišnosti v ošetřování kardiáků	247
23	Neurologická problematika – L. Elstnerová	249
23.1	Nejčastěji se vyskytující vady nervové soustavy v novorozeneckém věku	251
23.1.1	Vrozené vývojové vady	251
23.2	Hypoxicco-ischemická encefalopatie (HIE)	254
23.2.1	Akutní fáze HIE	255
23.2.2	Chronická fáze HIE	255
23.2.3	Diagnostika HIE	256
23.2.4	Terapie HIE	257
23.2.5	Prognóza HIE	258
23.3	Intrakraniální krvácení	259
23.3.1	Traumatické krvácení	259
23.3.2	Netraumatické krvácení	260
23.3.3	Krvácení z cévních malformací	261
23.3.4	Příznaky krvácení	262
23.3.5	Diagnostika krvácení	262
23.3.6	Terapie krvácení	263
23.3.7	Prognóza krvácení	264
23.4	Hydrocefalus	265
23.4.1	Příčiny a vznik hydrocefalu	265
23.4.2	Příznaky hydrocefalu	267
23.4.3	Diagnostika hydrocefalu	267
23.4.4	Terapie hydrocefalu	268
23.4.5	Prognóza hydrocefalu	271
23.4.6	Prevence vzniku posthemoragického hydrocefalu u nedonošených novorozenců	271
23.5	Meningitis a encefalitis	272

23.5.1	Původce a vznik meningitid a encefalitid.....	272
23.5.2	Příznaky meningitid a encefalitid.....	273
23.5.3	Diagnostika meningitid a encefalitid	273
23.5.4	Terapie meningitid a encefalitid.....	274
23.5.5	Prognóza meningitid a encefalitid.....	274
23.6	Křeče.....	274
23.6.1	Příčiny křečí	275
23.6.2	Příznaky křečí.....	275
23.6.3	Diagnostika křečí.....	275
23.6.4	Terapie křečí.....	276
23.6.5	Prognóza křečí.....	276
23.7	Obrny periferních nervů.....	277
23.7.1	Původ obrn periferních nervů.....	277
23.7.2	Příznaky obrn periferních nervů	277
23.7.3	Diagnostika obrn periferních nervů	277
23.7.4	Terapie obrn periferních nervů	278
23.7.5	Prognóza obrn periferních nervů	278
24	Poruchy vnitřního prostředí u novorozenců – D. Wechsler	280
24.1	Vodní a iontové hospodářství.....	280
24.1.1	Bilance tekutin.....	280
24.1.2	Ionty.....	281
24.1.3	Dehydratace	283
24.2	Acidobazická rovnováha (ABR)	283
24.2.1	Respirační kompenzace poruch ABR	284
24.2.2	Ledvinná kompenzace poruch ABR.....	284
24.2.3	Odběr krve na vyšetření ABR	284
24.2.4	Poruchy ABR	285
25	Gastroenterologická problematika – I. Borek.....	287
25.1	Zhodnocení stavu dítěte	287
25.1.1	Vzhled břicha	287
25.1.2	Smolka a stolice.....	288
25.1.3	Zvracení a ublinkávání.....	289
25.1.4	Závěrečná pravidla pro hodnocení	291
25.2	Neprůchodnost střevní	292
25.2.1	Obstrukce duodena.....	293
25.2.2	Malrotace, volvulus	293
25.2.3	Mekoniový ileus	293
25.2.4	Syndrom mekoniových zátek.....	294
25.2.5	Anorektální malformace	294

25.2.6	Střevní dystonie novorozenců	294
25.2.7	Paralytický ileus.....	295
25.2.8	Uskřinutá kýla	295
25.3	Nekrotizující enterokolitida (NEC)	296
26	Problematika močového ústrojí – Z. Doležel	298
26.1	Vývoj funkce ledvin.....	298
26.2	Některé vrozené vývojové vady ledvin a močového ústrojí.....	301
26.3	Akutní selhání ledvin (ASL) u novorozenců	304
26.3.1	Stručný komentář k nejčastějším příčinám neonatálního ASL	305
26.3.2	Léčba ASL u novorozenců	307
27	Hematologická problematika – I. Borek	310
27.1	Žloutenky u novorozence.....	310
27.1.1	Fyziologická žloutenka novorozence	310
27.1.2	Patologické žloutenky u novorozence.....	311
27.2	Anémie u novorozence	313
27.3	Polycytémie.....	314
27.4	Krvácivé projevy u novorozence	314
27.4.1	Krvácivá nemoc novorozence.....	314
27.4.2	Disseminovaná intravaskulární koagulace (DIC)/difúzní konzumpční koagulopatie.....	314
28	Problematika kůže novorozenců – H. Bučková	316
28.1	Kůže novorozence.....	316
28.2	Přechodné projevy na kůži.....	318
28.3	Následky intrauterinních a neonatálních zákroků	319
28.4	Pustulózní projevy na kůži	319
28.5	Genodermatózy	320
28.6	Závěr.....	322
29	Infekce plodu a novorozence – D. Matušková	324
29.1	Specifika těhotenství v obraně proti infekci	324
29.2	Specifika plodu a novorozence v obraně proti infekci	324
29.3	Rozdělení infekcí plodu a novorozence podle doby vzniku	325
29.3.1	Prenatální–STORCH5	325
29.3.2	Intranatální	325
29.3.3	Postnatální.....	325

29.4	Rozdělení infekcí praktické.....	325
30	Specifické nozologické jednotky	
	– <i>L. Elstnerová, T. Juren, D. Matušková</i>	330
30.1	Retinopatie nedonošených (ROP) – <i>L. Elstnerová</i>	330
30.1.1	Vznik a vývoj ROP	330
30.1.2	Výskyt ROP	330
30.1.3	Rizikové faktory vzniku ROP	331
30.1.4	Klasifikace ROP	331
30.1.5	Diagnostika ROP	333
30.1.6	Léčba ROP	335
30.1.7	Prevence vzniku ROP	337
30.1.8	Prognóza ROP	337
30.2	Bronchopulmonální dysplázie (BPD) – <i>T. Juren</i>	339
30.2.1	Příčiny BPD	340
30.2.2	Léčba BPD	341
30.3	Diabetická fetopatie (Fetopathia diabetica)	
	– <i>D. Matušková</i>	343
30.3.1	Komplikace diabetické fetopatie	343
30.3.2	Prevence diabetické fetopatie	344
30.3.3	Léčba diabetické fetopatie	345
30.3.4	Prognóza diabetické fetopatie	345
C: Diagnostické, terapeutické a ošetřovatelské výkony		
31	Resuscitace novorozence – <i>J. Fendrychová</i>	349
31.1	Příprava k resuscitaci	349
31.2	Pomůcky k resuscitaci	349
31.3	Úvodní kroky resuscitace	350
31.4	Postup resuscitace	351
32	Zajištování dýchacích cest novorozence – <i>J. Fendrychová, T. Juren</i>	
32.1	Zavádění ústního vzduchovodu.....	358
32.2	Zavádění faryngeální kanyly	359
32.3	Zavádění laryngeální masky (LM).....	360
32.4	Zavádění laryngeálního tubusu (LT)	362
32.5	Endotracheální intubace (T. Juren).....	364
33	Oxygenoterapie – <i>T. Juren</i>	367
33.1	Způsoby podávání kyslíku.....	368
33.1.1	Inhalace	368
33.1.2	Insuflace	369

33.2	Monitoring oxygenoterapie.....	369
33.2.1	Klinické ukazatele oxygenoterapie	369
33.2.2	Laboratorní ukazatele oxygenoterapie	369
33.3	Cíl oxygenoterapie	370
33.4	Způsoby měření koncentrace kyslíku ve tkáních	370
33.4.1	Pulzní oxymetrie.....	370
33.4.2	Transkutánní oxymetrie.....	371
33.5	Nežádoucí účinky oxygenoterapie	372
34	Použití kyslíkových brýlí – <i>J. Fendrychová</i>	373
35	Distenzní terapie – <i>T. Juren</i>	375
36	Umělá plicní ventilace (UPV) – <i>T. Juren</i>	379
36.1	Indikace k UPV	379
36.2	Hlavní cíl UPV	380
36.2.1	Oxygenace – specifika u novorozenců.....	381
36.2.2	Ventilace – specifika u novorozenců.....	381
36.3	Základní pojmy UPV.....	381
36.3.1	Jak lze zvýšit oxémii nastavením parametrů UPV.....	383
36.3.2	Jak lze ovlivnit pCO ₂ změnou režimu UPV	383
36.4	Ventilační režimy.....	384
36.4.1	IPPV/IMV	384
36.4.2	Synchronní ventilace.....	384
36.4.3	Vysokofrekvenční ventilace	385
36.5	Princip plicního poškození	386
37	Odsávání z dýchacích cest – <i>J. Fendrychová</i>	387
38	Punkce hrudníku – <i>J. Fendrychová, T. Juren</i>	392
39	Zavádění nazo/orogastrické sondy – <i>J. Fendrychová</i>.....	396
40	Venepunkce – <i>J. Fendrychová</i>.....	400
41	Punkce artérie – <i>J. Fendrychová</i>	402
42	Perkutánní venózní katetrizace – <i>J. Fendrychová</i>	404
43	Kanylace pupeční žíly, artérie – <i>J. Fendrychová</i>	406

44	Výměnná transfúze (exsanguinace) – <i>J. Fendrychová</i>	412
45	Částečná výměnná transfúze (parciální exsanguinace) – <i>J. Fendrychová</i>	415
46	Fototerapie – <i>J. Fendrychová</i>	416
47	Lumbální punkce – <i>J. Fendrychová</i>	418
48	Punkce komor a subdurálního prostoru – <i>J. Fendrychová</i>	421
49	Punkce močového měchýře – <i>J. Fendrychová</i>	423
50	Katetrizace močového měchýře – <i>J. Fendrychová</i>	425
51	Peritoneální dialýza – <i>J. Fendrychová</i>	428
52	Kontinuální hemofiltrace – <i>J. Fendrychová</i>	431
53	Mimotělní membránová oxygenace (ECMO) – <i>J. Fendrychová</i>	433
54	Intraoseální aplikace léků a infúzí – <i>J. Fendrychová</i>	435
55	Měření krevního tlaku – <i>J. Fendrychová</i>	437
56	Literatura	439
	Seznam zkratek	442